

Le 'Grand Jaurès' in 1913

Het Centre national et musée Jean Jaurès te Castres

Karel Velle, Rijksarchief Beveren

Tijdens een vakantie in Zuid-Frankrijk bezochten wij in de zomer 1997 Castres (Tarn), een textielstad gelegen op de oevers van de Agout, tussen Albi en Carcassonne. Castres telt ca. 45.000 inwoners en is samen met de regio Roubaix-Tourcoing het grootste wolcentrum van Frankrijk. De totale jaarproductie bedraagt er meer dan 8000 ton gesponnen draad en 8 miljoen meter geweven stof voor de kledingindustrie. De onmiddellijke omgeving van Castres, meer bepaald de Sidobre (gelegen ten oosten van de stad), staat sinds de 19e eeuw bekend om haar granietgroeven.

Jean Jaurès, Frankrijks meest vooraanstaand socialistisch leider en denker van de late 19e eeuw, werd op 3 september 1859 in Castres geboren. In oktober 1885 werd hij voor het eerst tot parlementslid verkozen op de lijst van de 'Union républicaine'. Na zijn verkiezingsnederlaag in 1889 koos hij voor het socialisme en woonde vanaf 1899 alle congressen bij van de Parti Socialiste français. Als begaafd publicist en redenaar behartigde hij de sociale en politieke belangen van de mijnwerkers, glasblazers en textielarbeiders van Castres, Carmaux en Albi. Hij was voorts een fervent verdediger van Dreyfus, vertegenwoordigde Frankrijk sinds mei 1901 in de Internationale en was een pleitbezorger voor het openbaar onderwijs en voor de internationale vredesbeweging. Hij stichtte in 1904 het socialistische dagblad *L'Humanité* en was één van de bekendste historici van de Franse Revolutie⁽¹⁾. Hij werd in Parijs op 31 juli 1914 vermoord. Jaurès blijft tot op vandaag politici, militanten

en kunstenaars inspireren. Zoals in vele dorpen in de Tarn is ook de marktplaats van Castres naar hem genoemd. Het plein wordt gedomineerd door enkele imposante vroeg-19e-eeuwse panden en door een statig standbeeld van Jaurès van de beeldhouwer Gaston Pech. Op loopafstand van de 'place Jean Jaurès' ligt het moderne 'Centre national et musée Jean Jaurès' (CNMJJ) dat dit jaar tien jaar bestaat. De bouw van het CNMJJ centrum kostte een slordige 7,6 miljoen FF (inclusief de aankoop van de grond). Het centrum werd in aanwezigheid van talrijke politici geopend op 16 februari 1988 en plechtig ingehuldigd door François Mitterrand op 16 november 1988. Het is de rechtsopvolger van het 'Musée Jaurès' dat in 1954 door Gaston Poulain in Castres werd opgericht en waar in 1959, naar aanleiding van de viering van de honderdste verjaardag van Jaurès' geboortedag, de eerste overzichtstentoonstelling over leven en werk van Jaurès plaats had.

In tegenstelling tot wat de naam van het centrum laat vermoeden gaat het om een gemeentelijke instelling, die weliswaar van hogere overheden subsidies ontvangt. De totale oppervlakte van het centrum bedraagt 1300 m². Het CNMJJ biedt op de eerste verdieping onderdak aan een indrukwekkende permanente tentoonstelling over de socialistische voorman. In het souterrain en op het gelijkvloers is er ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen (op het ogenblik van ons bezoek liep er een expositie over de hoogtepunten in de geschiedenis van de krant *L'Humanité*). Voorts omvat het een documentatiecentrum over de geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging in het algemeen en over Jean Jaurès in het bijzonder, vergaderruimtes, ateliers voor de ontvangst van schoolgroepen en een auditorium waar colloquia en filmvoorstellingen plaatsvinden. Het centrum wordt geleid door de historicus Alain Boscus en stelt vijf voltijdse en drie halftijdse

Jaurès blijft tot op vandaag kunstenaars inspireren

ambtenaren tewerk. Boscus heeft naast zijn beheersfunctie in het CNMJJ een leeropdracht aan de Universiteit van Toulouse waar hij zich tot voor kort inliet met de studie van de arbeidersbeweging in het industriële bekken van de Nord-Aveyron. Het CNMJJ is lid van de Association Internationale des Musées d'Histoire en onderhoudt nauwe contacten met de Société d'Études Jaurésiennes (opgericht in 1959, voorzitter mev. Madeleine Rebérioux, Paris VIII) en met de Musée de l'Histoire vivante de Montreuil. Het centrum wordt omringd door een vriendenkring van 'jaurésiens' (verzamelaars, historici) die gepassioneerd zijn door de figuur en het gedachtegoed van Jaurès "et qui reconnaissent en l'homme et en son action les fondements essentiels de la démocratie et de la tolérance". Voor de planning van de wetenschappelijke initiatieven van het centrum wordt Boscus bijgestaan door een wetenschappelijk comité.

De activiteiten van het CNMJJ

Het CNMJJ is nog een relatief jonge instelling. Er moet nog veel tijd en geld geïnvesteerd worden in de collectievorming, zowel wat de archiefcollectie als de museale objecten en iconografie betreft. De eerste stappen in de goede richting werden reeds gezet. De afgelopen jaren kon het centrum talloze archiefstukken, tekeningen, foto's en kunstwerken van en over Jean Jaurès aankopen. Via tijdelijke tentoonstellingen, samenwerkingsverbanden met andere musea en historische documentatiecentra, via de organisatie van colloquia en lezingen en het verzorgen van allerlei publicaties, hoopt het CNMJJ de herinnering aan Jean Jaurès levendig te houden en bij te dragen tot een beter inzicht in de doelstellingen en verworvenheden van de socialistische arbeidersbeweging in Frankrijk.

Het centrum realiseerde reeds verschillende reizende tentoonstellingen die ontleend kunnen worden door verenigingen, syndicale organisaties, scholen en andere instellingen. Enkele jaren geleden ontwierp het samen met het Musée Arthur Batut de tentoonstelling 'Jaurès et son temps ou La Lumière du Verre'. Vermelden we ook de tentoonstellingen 'Mineurs, délaineurs, verriers - les métiers industriels tarnais au début du siècle' en 'Jean Jaurès en bande dessinée'. Het CNMJJ organiseerde in het verleden ook colloquia; in mei 1989 rond 'L'Affaire Francisco Ferrer', over leven en werk van de libertaire Spaanse pedagoog die bij het begin van deze eeuw in Barcelona werd vermoord (over dit thema werd ook een reizende tentoonstelling samengesteld), en in november 1989 over 'L'Iconographie de la Révolution française dans les oeuvres de Louis Blanc et Jean Jaurès'. Op 9 en 10 oktober 1997 had in Castres het colloquium 'Jaurès et l'Etat' plaats.

De permanente tentoonstelling

Over leven en werk van Jaurès werd enkele jaren geleden de tentoonstelling 'Jean Jaurès, l'époque et l'histoire' gerealiseerd. Deze evenwichtige expositie werd op 14 september 1994 voor het eerst geopend in de 'Assemblée nationale' te Parijs. Ze omvat ruim honderdtwintig chronologische en thematische panelen met foto's, karikaturen, kranten, schilderijen en tekeningen, alsook talrijke vitrinekasten met objecten die Jaurès toebehoorden. Ronduit impressionant zijn het schilderij van Gaston Prunier van de pacifistische manifestatie van Pré-Saint-Gervais van mei 1913, de talloze foto's die van Jaurès tijdens parlementaire redevoeringen of arbeidersmanifestaties werden genomen, en de karikaturen en tekeningen die

Eloy-Vincent, Emile Combes en anderen van Jaurès maakten naar aanleiding van diens parlementaire tussenkomsten ten tijde van de Derde Republiek. In de marge van de tentoonstelling zijn ook enkele audiovisuele animaties te bezichtigen die een goed beeld ophangen van de maatschappelijke ontwikkelingen tijdens de periode 1880-1914 en van de opkomst van het Franse socialisme in die periode. Deze permanente tentoonstelling kan onder zekere voorwaarden ook uitgeleend worden. Tot slot kan nog verwezen worden naar enkele publicaties die in het centrum te verkrijgen zijn:

- L'Amérique latine. Colloque de Castres du 21 et 22 novembre 1992. In : *Cahier Jaurès*, nr. 139, Castres : Société d'Études Jaurésiennes & C.N.M.J.J., maart 1996 [50 FF] (themanummer gewijd aan de reis die Jaurès in Latijns-Amerika in 1911 ondernam).
- F. BROCHE, *Jaurès : Paris le 31 juillet 1914 (Crimes politiques)*, Paris : Ballard, 1978, 220 pp. (ISBN 2-7158-0142-4).
- G. CANDAR, *Jean Jaurès (1859-1914): l'intolérable (Aux sources du socialisme)*, Paris : Éditions ouvrières, 1984, 167 pp. (ISBN 2-7082-2398-4) [65 FF] (bloemlezing uit zijn werk en redevoeringen).
- J. GODECHOT, R. HUARD, M. DOMMANGET e.a., *Jaurès, historien de la Révolution française*, Castres : C.N.M.J.J., 1989, 219 pp. (ISBN 2-950-41-31-0) [65 FF] (een publicatie voor het brede publiek over een kwart eeuw onderzoek van het werk van Jaurès betreffende de geschiedenis van de Franse Revolutie).
- C. GROUSSELAS, *Jean Jaurès écrivain*, Paris : Éditions Européennes - Erasme, juin 1990, 140 p. [85 FF].
- *Illustrer la Révolution. Iconographie de la Révolution française dans les oeuvres de Louis Blanc et de Jean Jaurès. Actes du colloque tenu à Castres, en 1989, où furent comparées deux oeuvres historiques majeures du XIXème siècle*, Castres : Société d'Études Jaurésiennes & C.N.M.J.J., 1991, 148 p. [50 FF].
- *Jaurès et son discours à la jeunesse*, Genève : Éditions la Nacelle, 1995 [80 FF] (bevat o.m. de tekst van de redevoering die Jaurès in 1903 hield n.a.v. de prijsuitreiking in het Lyceum van Albi in 1903).
- *Jaurès et les syndicats du Tarn*, Albi : Institut tarnais d'histoire sociale (CGT du Tarn) - VO Éditions, 1994 [70 FF].
- *Jean Jaurès en bande dessinée*, Castres : C.N.M.J.J., z.d., 48 pp. (in kleur) [60 FF].
- *Jean Jaurès. L'époque et l'histoire*, Castres : Éditions du C.N.M.J.J., 1994, 200 pp., 200 ill. (ISBN 2-

908696-03-7) [130 FF] (een erg toegankelijk syntheseswerk; bevat een biografie van de hand van dé Jaurèskenner bij uitstek Madeleine Reberieux, een overzicht van het parlementaire werk van Jaurès door Rolande Trempé en een studie over de karikaturen van Jaurès door Alain Boscus).

- J. JAURES, *Les preuves, affaire Dreyfus*, Paris : Le Signe, 1981, XV-294 pp. (herdruk van de eerste uitgave : Paris : Petite République, 1898).
- J. RABAUT, *1914: Jaurès assassiné (La mémoire du siècle, 33)*, Paris-Bruxelles : Complexe, 1984, 185 pp., ill. (ISBN 2-87027-134-4).
- C. RAPPOPORT, *Jean Jaurès: l'homme, le penseur, le socialiste*, Paris : Éditions Anthropos, 1984, 417 pp. (ISBN 2-7157-1092-5).
- M. REBERIOUX, *Jaurès et la classe ouvrière. Colloque de Paris, 22-28 novembre 1976 (Mouvement social)*, Paris, Éditions ouvrières, 1981 (ISBN 2-7082-2194-9).
- M. REBERIOUX, *Jaurès, la parole et l'acte (Découvertes Gallimard. Histoire)*, Paris : Gallimard, 1994, 160 pp., ill. (ISBN: 2-07-053291-7).
- M. REBERIOUX & G. CANDAR, *Jaurès et les intellectuels (Patrimoine)*, Paris : Édition de l'Atelier, 1994, 326 pp. (ISBN 2-7082-3067-0) (acta van het internationaal colloquium van Parijs van 8 en 9 januari 1988).

(1) *Histoire socialiste 1789-1900*, 13 dln., Parijs : Jules Rouff, 1901-1908; na de oorlog heruitgegeven als *Histoire socialiste de la Révolution française*, Parijs : A. Mathiez, 1922-1924, 8 dln.

Adres: Centre national et musée Jean Jaurès, 2, place Pelisson, 81100 Castres, tel. 0033-563.720.101
 Postadres: Hôtel de Ville, Centre NMJJ, M. Alain Boscus, BP 406, F-81108 Castres cedex